

Achterhoedegevecht tegen de stelselherziening

De wetsontwerpen die een wijziging van het stelsel van sociale zekerheid beogen hebben, na ruime vertraging, thans het stadium bereikt waarin ze door de Tweede Kamer in behandeling kunnen worden genomen. Direct na het paasreces, zo is het voornemen, zal de laatste slag worden geleverd in een debat waarvoor de Kamer twee weken heeft uitgetrokken.

Het herziene stelsel zal — als het parlement de wetsontwerpen nog voor de verkiezingen van 21 mei weet af te handelen — niet eerder dan op 1 januari 1987 van kracht kunnen worden. Daarna dient volgens de grootste regeringsfractie, het CDA, de sociale zekerheid met rust te worden gelaten. In de afgelopen periode is al zoveel overhoop gehaald, dat de 3 miljoen uitkeringstrekkers eindelijk wel eens recht hebben op enige zekerheid.

In een aan de herziening van het sociale-zekerheidsstelsel gewijd themanummer van het *Sociaal Maandblad Arbeid* schrijft prof. dr. G.M.J. Veldkamp ter inleiding dat „verdere beperking van de sociale uitkeringen de kwaliteit van ons sociale-zekerheidsstelsel aantast en tot verbreding van de armoede zal leiden”. Het is bekend dat Veldkamp, een van de architecten van het sociale-zekerheidsstelsel, een verklaard tegenstander is van de regeringsvoorstellen. Hij was een van de ondertekenaars van het adres dat de initiatiefgroep 'Bescherming en vernieuwing van de sociale zekerheid' aan de Tweede Kamer richtte. Daarin pleitte deze groep, waarin we de namen tegenkwamen van een stoet van prominente oud-CDA-politici, er voor „geen overhaaste en diep ingrijpende besluiten te nemen over het huidige stelsel, waarbij het welzijn van zeer velen in het geding is”. De initiatiefgroep vond ook dat het niet aanging om „in korte tijd af te breken wat in vele decennia is opgebouwd en zo diep verankerd is in het zedelijk en rechtsbewustzijn van ons volk”.

Deze oproep heeft niet al te veel weerklank gevonden bij de regeringscoalitie. Wel is het kabinet tegemoet gekomen aan het verzet tegen de halfjaarlijkse vermindering van de uitkeringen door de mogelijkheid open te laten om daarvan af te zien. Daar moet echter een compensatie voor de extra uitgaven tegenover staan. Die zou kunnen worden gevonden door de uitkeringsduur voor werklozen tussen 23 en 57½ jaar met een half jaar te verkorten. Het is vrijwel het enige punt waarover een werkelijk gemeen overleg tussen kabinet en volksvertegenwoordiging mogelijk is. Alle overige wijzigingsvoorstellen worden door de twee staatssecretarissen

van sociale zaken, De Graaf en Kappelje van de Coppello, afgegrensd.

Veldkamp noemt de gedachten tot verbetering die de regering heeft geopperd weinig bevreemdend, omdat de ene groep van uitkeringstrekkers de minder slechte behandeling van de andere zou moeten betalen. Hij herhaalt niet alleen oude argumenten tegen de regeringsvoorstellen, hij heeft ook nieuwe pijlen op zijn boog. Zo is hij van mening dat de huidige economische situatie en omvang van de werkloosheid ten onrechte als uitgangspunt zijn genomen voor de toekomstige regeling van de sociale zekerheid op het terrein van werkloosheid en arbeidsongeschiktheid.

Veldkamp vindt de regering te pessimistisch over de toekomstige economische ontwikkeling. Hij beroept zich daarbij op de secretaris-generaal van het Ministerie van Economische Zaken, dr. F.W. Rutten, die onder andere in dit blad de verwachting heeft uitgesproken dat het aandeel van de bruto investeringen van de bedrijven in het nationale inkomen omstreeks 1990 weer op het peil van voor de eerste oliecrisis zal kunnen komen en dat er dan ook weer zicht zal zijn op herstel van volledige werkgelegenheid.

Veldkamp meent dat het sociaal-economisch beleid in ons land te kort is geschootten bij het scheppen van voldoende werkgelegenheid. Daarbij wijst hij op landen als Zweden, Noorwegen, Oostenrijk en Zwitserland die er wel in geslaagd zijn de werkloosheid op een laag niveau te houden. Deze kritiek wordt krachtig ondersteunt door de Zweed Göran Therborn, die in Nijmegen politieke wetenschappen doceert. Hij neemt deel aan het debat over de verzorgingsstaat dat de Stichting Onderzoek Maatschappelijke Strategie Ontwikkeling organiseert. Blijkens een artikel in *de Volkskrant* stelt Therborn vast dat de Nederlandse verzorgingsstaat bijna geen principiële verdedigers heeft. Dat komt naar zijn mening doordat de welvaartsstaat op poten is gezet door een reeks van zwakke confessionele kabinetten met alleen een sterke minister van Sociale Zaken (Veldkamp) en achter de rug om van progressief Nederland. De Zweedse politoloog ziet als het centrale probleem dat de Nederlandse verzorgingsstaat is ontstaan in een van de meest burgerlijke landen in de Westerse wereld dat economisch wordt gedomineerd door enkele enorme multinationale ondernemingen.

De verzorgingsstaat wordt nu door de werkloosheid ondergraven. Maar die werkloosheid is grotendeels door de binnenlandse politiek: „De bestuurders van

Nederland hebben hun macht gebruikt om andere politieke prioriteiten dan werkgelegenheid door te drukken”, aldus Therborn. Als er in ons land principiële verdedigers van de verzorgingsstaat zijn dan moeten we die zoeken bij de oppositie en de vakbeweging. De pogingen van die kant om zoveel mogelijk van de sociale zekerheid overeind te houden stuiten af op de hervormings- en bezuinigingsdrift van rechts.

Zo bepleit de FNV verlenging van de uitkeringsduur in de Werkloosheidswet tot 4½ jaar en verhoging van de uitkeringspercentages in de WW en WAO tot 75. Ze wil maatregelen om de positie van de mensen met de laagste inkomens te versterken. De door de FNV gevraagde maatregelen vragen 3 miljoen gulden meer dan de tegenwoordige uitgaven voor sociale zekerheid. Het CNV heeft voorgesteld de uitvoering van de werknemersverzekeringen over te dragen aan de sociale partners, omdat het de sociale zekerheid niet meer veilig acht bij de politiek in Den Haag.

Progressief Nederland lijkt een achterhoedegevecht te voeren tegen de verzorgingsstaat. In hun memorie van antwoord aan de Tweede Kamer zeggen de staatssecretarissen van Sociale Zaken en Werkgelegenheid hierover dat „telkens opnieuw moet worden bezien in hoeverre de vormgeving van de verzorgingsstaat optimaal is gerealiseerd”, en verder: „De behoefte aan sociale zekerheid staat niet ter discussie, doch wel de wijze waarop deze tegen de achtergrond van de zich wijzigende omstandigheden zo optimaal mogelijk kan worden ingevuld (. . .) In deze zin zijn de herzieningsvoorstellen te zien als een aanpassing aan de heden-daagse omstandigheden”.

Bij de verdere aanpassing van de omvang van de sociale zekerheid moet worden voorkomen, aldus de staatssecretarissen, dat een voorschot wordt genomen op een verwachting omtrent de economische groei (zoals in feite Veldkamp en de FNV doen). De betaalbaarheid van het systeem op korte en langere termijn wordt als een knelpunt gezien vanwege het omvangrijke beroep dat 'in de huidige situatie' gedaan wordt op de arbeidsongeschiktheids- en werkloosheidsregelingen.

De bewindslieden zijn ervan overtuigd dat ook de ontwikkelingen op middellange termijn geen aanleiding geven tot een achterwege laten van de aanpassingen. Een verhoging van de uitkeringspercentages van 70 naar 75 achten zij in strijd met de beleidsdoelstelling om het totaal van de collectieve uitgaven terug te dringen.

Het ziet er naar uit dat deze uitgangspunten het zullen winnen van de argumenten voor handhaving van de sociale zekerheid. Het is een debat waarin zich wreekt dat de Nederlandse verzorgingsstaat geen ideologische grondslag kent. Daarom moet steeds worden gestreden met argumenten van haalbaarheid en betaalbaarheid en daartegen moeten de stellingen van progressief Nederland het afleggen.